

Чемоніна Л. В.,
канд. пед. наук, доц.,
завідувачка кафедри
початкової освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ЧИТАННЯ

Розуміння власних емоцій є важливим чинником у становленні особистості сучасного учня початкової школи. Про правомірність такого твердження засвідчують результати наукових досліджень зарубіжних (Д. Гоулман, Дж. Мейер, У. Пейн, П. Саловей та ін.) і вітчизняних учених (І. Аршава, О. Власова, С. Дерев'янка, Н. Коврига, Е. Носенко та ін.). На думку переважної більшості науковців, емоційний інтелект є складником соціального інтелекту й виступає як діяльність, що дозволяє визначити і власні, і чужі емоції, ідентифікувати їх для того, щоб визначити напрямок міркувань і подальших дій [1; 2].

Нам імponує позиція С. Марчук, яка стверджує, що емоційний інтелект являє собою сукупність розумових здібностей для виявлення, розуміння та контролю емоцій. Дослідниця вбачає у цьому типі інтелекту важливу інтегральну характеристику особистості, що дозволяє людині не тільки досягти ефективності в плані розуміння емоцій партнерів-комунікантів, визначити емоційний складник, присутній у міжособистісних стосунках, а й регулювати емоції задля здійснення позитивного впливу на пізнавальну діяльність, долати негативні емоційні стани, які можуть перешкоджати процесу спілкування або успішному досягненню поставленої мети [2].

Узагальнюючи точки зору названих вище науковців, можемо констатувати їхню спільну позицію: ті діти, які вміють керувати власними емоціями та розуміти емоції інших людей, мають більш високий рівень адаптації до вимог сьогоденного світу. Не зважаючи на те, що фізіологічне підґрунтя емоцій унеможлиблює повне

управління ними, кожна особистість може впливати на власні реакції. Оволодіти такими компетенціями учні можуть під час навчання в закладі загальної середньої освіти, зокрема в початковій школі.

Як уже зазначалося, емоційний інтелект має стати набутком кожної сучасної людини. Проте повномасштабне вторгнення росії, що відбулося в лютому 2022 року, позбавило українців емоційної рівноваги. Найбільш уразливою категорією наших співвітчизників виявилися діти, зокрема молодшого шкільного віку. Це пояснюється тим фактом, що для учнів початкової школи характерною особливістю є емоційна вразливість, спричинена їхньою емоційною нестійкістю. Як справедливо зазначає О. Маляр, у цей віковий період молодші школярі відчують базові емоції, як-от: страх, радість, гнів, заздрість тощо. Разом із тим у них поступово розвивається здатність доволіно виявляти і складніші емоційні стани, а саме: захоплення, здивування, ревності, тривогу тощо [1].

Ще однією рисою здобувачів початкової освіти є емоційна залежність від дорослих. Саме тому спілкування здобувачів початкової освіти з учителями та батьками набуває важливого значення. Ми вважаємо, що доречним способом проведення спільного позаурочного часу дітей і старшого покоління є читання книжок. Такий спосіб організації дозвілля дасть можливість не тільки відволікти молодших школярів від соціальних мереж і гаджетів, а й розвинути їхні читацьку компетентність і свідомість, поповнити словниковий запас, забезпечити процес спілкування з батьками й учителями, впливати на емоційну сферу учнів.

Досягти позитивних зрушень у вирішенні завдання щодо розвитку емоційного інтелекту, за нашим переконанням, дозволяє друкована продукція серії «Розвиваємо емоційний інтелект дитини». Наприклад, позбутися страху, що являє собою стан хвилювання, викликаний через загрозу лиха (або реального, або уявного), допоможе спільне читання молодшими школярами і дорослими повчальних історій про звірят, зміст яких дозволяє здобувачам початкової освіти з'ясувати, що страх – це емоція, яка викликана інстинктом самозбереження.

Авторка цих казок – І. Тумко – на доступному для дітей рівні доводить, що такий емоційний стан може заважати жити повноцінним життям, і розкриває «секрети», як перестати боятися [3; 5].

Ще одна емоція, що поширена серед учнів початкової школи – заздрість, яку можна ідентифікувати як форму прихованого суперництва. Ця негативна емоція робить дитину вразливою, руйнує її самооцінку та дружні стосунки з однолітками, заважає прояву почуттів радості та самоповаги через власні досягнення та перемоги. Відповіді на запитання «Як не піддаватися цій емоції?», «Як подолати заздрість?» здобувачі початкової освіти можуть знайти, прочитавши разом із дорослими казки «Про білчєня, яке всім заздрило» і «Про ведмедика, який заздрив братові» [4].

Важливим етапом такої спільної діяльності дорослих і дітей є рефлексія. Ця стратегія дозволяє не тільки обмінятися думками щодо прочитаного, але й здійснити позитивний вплив на розвиток емоційного інтелекту молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Маляр О. Психолого-педагогічна характеристика прояву емоційних станів у дітей молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. № 2. С. 67–72.
2. Марчук С. В. Теоретичний аналіз поняття емоційного інтелекту в психології. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Психологія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 3. С.20–23.
3. Тумко І. М. Казки про почуття та емоції. Як перестати боятися? Київ : ПП «КРИСТАЛ БУК», 2024. 32 с.
4. Тумко І. М. Казки про почуття та емоції. Як перестати заздрити? Київ : ПП «КРИСТАЛ БУК», 2024. 32 с.
5. Тумко І. М. Казки про почуття та емоції. Як подолати страхи? Київ : ПП «КРИСТАЛ БУК», 2024. 32 с.